

A vitentur: nec in eis vitandis vires suas existimare sufficere, nisi diuinitus adiuentur. Iustum est ergo apud deum, vt ignoscatur talibus quæcunque antea commiserunt, ne quod iniustissimum est, cum eis qui tales non sunt confundantur atque misceantur. Quapropter & quia talibus non ignoscitur, iustitia dei est, & quia ignoscitur gratia est. Iusta est ergo gratia dei, & gratia iustitia, cum in eo quoque etiam poenitentiae meritum gratia precedat, quod neminem peccati sui poeniteret, nisi admonitione aliqua vocationis dei. Porro iustitiæ diuinæ tanta cōstantia est, vt cum poena spiritalis & sempiterna poenitenti fuerit relaxata, pressuræ tamen cruciatuque corporales, quibus etiā martyres exercitatos nouimus, postremo mors ipsa, quam peccando meruit nostra natura, nulli relaxetur. Quod enim iustitia iusti homines & pii, tamen exoluunt ista supplicia, de iusto dei iudicio venire credendum est. Ipsa est quæ in sacris scripturis etiam disciplina nominatur, quam nemo iustorum effugere sinitur. Nemo autem vellemus exceptum cum diceret, Quem enim diligit deus, corripit: flagellat autem omnem B filium quem recipit. Vnde etiam ipse Iob, qui propterea tam multa illa passus est, vt hominibus quis vir esset & quantus dei seruus eluceret, poenas tamē corporis pro peccatis suis se exolvere sæpe testatur. Petrus quoque Apostolus exhortans fratres ad perseverandas pro Christi nomine passionis ita loquitur, 1. Petr. 4. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut curas alienas agens. Si vero quasi Christianus, non erubescat: glorificet autē deū in isto nomine, quia tempus inchoationis iudicij à domino dei. Si autem initium à nobis, quis finis eorum qui non credunt Euangelio dei? Et si iustus quidem vix saluus fit, peccator & impius vbi parebit? Manifeste offendit eandem ipsas passionis, quas iusti patiuntur, ad iudicium dei pertinere. Quod inchoari dixit ex domo dei, vt inde conijciatur, quanta impijs futura seruantur. Vnde etiam ipse Paulus ad Thessalonicenses dicit, Ita vt nos ipsi de vobis gloriemur in Ecclesijs dei, pro vestra patientia & fide in omnibus persecutionibus vestris, & pressuris quas sustinetis in exemplum iusti iudicij dei. Quod omnino ad illud respicit, quod ait Petrus, tempus esse inchoationis iudicij à domo domini: & illud quod de Propheta interpretosuit. Et si iustus vix saluus erit, peccator & impius vbi parebit? Vnde mihi videtur etiam illa quæ per Nathan Prophetam regi Dauid cōminat⁹ est deus, 2. Reg. 12. Cuanquam statim ignouerit poenitenti, propterea tamen accidisse omnia, vt demonstraretur illam veniam spiritaliter datam propter futurum iudicium poenarum, quod expectat eos qui hoc tēpore corrigi nolunt. 1. Petr. 4. Dicit enim & alibi Petrus, Propter hoc enim & mortuis euangelizatum est, vt iudicentur quidem secundum hominem in carne, viuāt autem secundum deū in spiritu. Hoc dixi, vt ostenderem quantum possem, & quantum opportunitas presentis loci scripturarum finit: non sic accipiendam gratiam & pacem dei cum dicitur, vt existiment homines à iustitia deum posse discedere. Nam & ipsam pacem cum promitteret dominus ait, Hæc dixi, vt in me pacem habeatis, in mūdo autē pressuram. Sed tribulationes & molestiæ cū per iustitiam dei redduntur peccatis, bonos & iustos, & quibus iam plus peccata ipsa displicēt, quam vlla corporis poena, non refectunt ad peccandum, sed ab omni labe penitus purgāt. Pax enim perfecta etiam corporis suo tempore roborabitur, si nunc pacem quam dominus per fidem dare dignatus est, inconcusse spiritus nos ter atque incōmutabiliter teneat. Quod autem Apostolus gratiam, & pacem à deo patre, & domino nostro Iesu Christo dicit, non adiungens etiam spiritum sanctum: nō mihi alia ratio videtur, nisi quia ipsum donum dei spiritum sanctum intelligamus, Gra-

tia porro & pax, quid aliud est quā donum dei? Vnde nullo modo dari hominibus gratia potest qua liberamur à peccatis: & pax qua reconciliamur deo, nisi in spiritu sancto. Et ideo ipsa trinitas, pariterq; in cōsuetudine mutabilis vnitas in ista salutatiōe cognoscitur. Quod propterea maxime credo, quoniam excepta epistola quam ad Hebræos scripsit, vbi principium salutatorum de industria dicitur omisisse, ne Iudei qui aduersus eum pugnaciter oblatrabant, nomine eius offensi, vel inimico animo legerent, vel omnino legere nō curarent quod ad eorum salutem scripserat, Vnde nonnulli eam in canonem scripturarū recipere timuerūt. Sed quoquo modo se habeat ista questio, excepta hac epistola, cæteræ omnes quæ nulla dubitante Ecclesia Pauli Apostoli esse firmantur, talem continent salutationem, nisi quod ad Timotheum in vtraque interponit, misericordiam. Nam ita scribit, Gratia, misericordia, pax à deo patre, & Iesu Christo dño nostro. Quod enim familiarius, eo dulcius quodammodo scribens ad Timotheum, id verbum interposuit, quo planè aperitur atque ostenditur, non meritis operū priorum, sed secundum misericordiam dei nobis dari spiritum sanctum: vt & peccatori abolitio fiat, quibus scilicet gebamur à deo, & reconciliatio, vt illi inhæreamus. Nec aliæ Apostolorum epistolæ quas vsus Ecclesiasticus recipit, parum nos admonent de ista trinitate in principijs suis. Nam Petrus ita dicit, Gratia vobis & pax adimpleatur. Deinde statim subiecit, Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi: vt per gratiam & pacem spiritu sancto intellecto, patris & filij commemoratio animum de trinitate cōmoneat. Et in alia sic ait, Gratia vobis & pax multiplicetur in recognitione dei & Christi Iesu domini nostri. Ioannes autem nescio quam ob causam omisit tale principium sed planè trinitatis commemorationem nec ipse neglexit, pro gratia & pace, societatem interponens. Quod ergo vidimus, inquit, nunciamus & vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societate nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo. In secunda vero illis quæ ad Timotheum sunt consonat dicens, Sit vobiscum gratia, misericordia, pax, à deo patre & Iesu Christo filio patris. In tertiæ principio de trinitate penitus tacetur, credo quod sit omnino breuissimā. Sic enim incipit, Senior Gaio dilectissimo, quem ego diligo in veritate. Quam veritatem pro ipsa trinitate positam puto. Iudas nominato deo patre & domino Iesu Christo, ad intelligendum spiritum sanctum, hoc est, donum dei, tria verba ponit: sic quippe incipit, Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, in deo patre dilectis, & in Iesu Christo conseruatis & vocatis, misericordia vobis, & pax, & caritas adimpleatur. Gratia enim & pax sine misericordia & caritate intelligi non potest. Iacobus autem vltimissimum exordium fecit epistolæ, ita scribens, Iacobus dei & domini nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubus quæ sunt in dispersione salutem. Credo considerans salutem non esse nisi in dono dei vbi gratia & pax. Et quanquam ante hoc verbum nominauerit deum & dominum nostrum Iesum Christum: tamen quia nulla gratia & nulla pace salui fiunt homines, nisi quæ est à deo patre & domino Iesu Christo, sicut Ioannes in tertia veritate, sic iste saluatus pro ipsa trinitate posuisse mihi videtur. Quo loco proorsus non arbitror prætereundum, quod pater Valerius animaduertit admirans. In quorundam rusticorum colloquutione, cum alter alteri dixisset, salus: quæsiuit ab eo qui & Latine nosset & punice, quid esset salus. Responsum est, tria. Tum ille agnoscebat cum gaudio salutem nostram esse trinitatem, cōuenientiam linguarum non fortuito sic sonasse arbitratus est, sed occultissima dispensatione diuinæ providentiæ: vt cū Latine nominatur, salus, à Punice intelligantur,